

La memòria del xisclé

Autoria: Alda Merini
Traducció: Nora Albert
Títol: *L'altra veritat. Diari d'una diferent*
Editorial: Adia, Calonge 2024
152 pàgines

Des del 2012, la veu d'Alda Merini en català sona assistida per la ploma de Nora Albert. Ho fa ara, de nou, amb un text *diferent* que Adia col·loca a les nostres prestatgeries per primera vegada.

L'altra veritat. Diari d'una diferent, tanmateix, va aparèixer a Itàlia fa prop de quaranta anys i remet a un parèntesi temporal més allunyat encara, els quasi deu anys de reclusió de la poeta al manicomi Paolo Pini de Milà (1965-1972). Merini va entrar-hi a causa del marit, que volia atenuar-li un atac de ràbia contra “la immensa feina i la contínua pobresa d'aquells temps i, tal volta, presa pels fums del mal”. Era molt jove, però ja una “esposa i una mare feliç” i una poeta reconeguda, tot i que sofria períodes de fatiga psíquica i emocional (17).

Així s'obre un diari que no és un diari: no perquè no hi hagi cap senya temporal que encapçali paràgrafs o capítols per orientar-nos en les dates i, de retruc, per suggerir-nos un gènere textual, sinó perquè el text està articulat com un artefacte literari que

desafia la linealitat preconcebuda de la lectura i que refusa qualsevol mena de categorització. A través d'una estructura temporal laberíntica i de l'amalgama de prosa lírica amb notes, prefacis, textos, afegits als marges, set cartes, transcripcions de confessions d'altres internes i deu poesies que s'intercalen en les diverses seccions, s'exposen les diferents cares d'una mateixa moneda: la de la violència contra les persones —i, més concretament, les dones— que pateixen trastorns psíquics en un manicomi. I és també així, mitjançant la forma mateixa, que Merini atempta contra la institució.

De fet, la poeta va escriure el text vint anys després de la seva reclusió, quan el marit va morir i per fi va poder “enderrocar” el mal que li havia fet (124). Però el *Diario* no és sols un text a mig camí de l'autobiografia i la ficció, “podria ser” que amb alguna història inventada deliberadament (119) per tal de representar la pèrdua d'identitat del jo-líric, sinó que la veritat *dins* el text tampoc no segueix un criteri unívoc i sovint s'expressen informacions confuses i, fins i tot, contradictòries.

Poc importa, tot això: quan una ha sofert i vist tal grau d'indecència, misèria i maldat, la veritat del món és una cosa diversa: “¿quina veritat podria existir en un lloc tan baix i insà?” (127). No hi ha ni dins ni fora, ni dia ni nit, ni vigília ni somni, ni realitat ni epifania, en el manicomi; “el manicomi no s'acaba mai” (83). Només la llei del silenci (100) contra el cant-crit de les internes, que Merini, al llarg de tota l'obra, assimila a diferents ocells “ferits” i “engabiats” o a altres criatures infrahumanes tan indefenses com elles.

Per això, en sortir del manicomi, convertirà la memòria del seu xiscle en paraula intel·ligible i escriurà un diari no-diari sense més voluntat que el desmantellament de la malaltia mental (104) i la “destrucció completa de tota filosofia i de tot fet conceptual” (119), aspecte que acostava la seva denúncia a la crítica d'artistes i intel·lectuals al sistema concentracionari post-segona guerra mundial, malgrat les diferències evidents. Merini, tanmateix, alinea l'horror d'un indret com aquest, una Terra Santa “maleïda per Déu” (83) o “el més atroç dels Inferns” (119), amb la certesa de la possibilitat de l'amor.

Des dels primers versos i fins a l'últim, la poeta milanesa sap i manifesta que també en la malaltia, en el deliri, en la follia, i contra la violència que s'infligeix als *diferents* que les pateixen o en carreguen l'estigma, “neixen ponts agradables” (125) on germinen

CAR ACT ERS

coses bones, netes, vives i boniques. Com un jardí de roses a l'abast de la mà, la visió d'un prat per primera vegada, un petó a la galta a una filla, una germana o una companya o la dolçor d'una criatura fruit del sexe entre dos àngels.

L'amor és, en aquest sentit, el punt centrípet del *Diari* i alhora el seu tret més original, perquè és amb la seva omnipresència que Merini aconsegueix retre un veritable homenatge a la vida en totes les seves formes. Un homenatge que, com subratllen els editors en les "notes i endreces" de l'última pàgina, més que mai és també un homenatge a Nora Albert, defallida per culpa d'una altra malaltia.

Ivet Zwatzko i Pou